

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PRÁVA, PRAMENY PRÁVA

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola předkládaného textu obsahuje statě o obecné charakteristice práva, pramenech práva z hlediska velkých právních kultur, které odlišily prameny práva světa a právní normě. V části věnované pojmům a druhům pramenů práva je poukázáno na zdroje, z nichž poznáváme obsah platného práva. Podle druhů pramene práva rozčleníme povinnost a tomu odpovídající oprávnění, stanovené v právní normě.

Samostatný oddíl kapitoly tvoří prameny práva České republiky. Stát své funkce vykonává prostřednictvím pověřených státních orgánů. K uplatnění této činnosti používá různých prostředků. Jedním z nich jsou prameny práva, na základě kterých, prosazuje své pravomoci. Významným aspektem pramenu práva České republiky jsou zákony.

Postavení právní normy v systému práva, znaky právní normy jsou objasněny v první části kapitoly. Struktura právní normy je další částí kapitoly, která popisuje prvky, ze kterých se právní norma skládá. Rozebírá v tomto ohledu právní normu z hlediska hypotézy, dispozice a sankce.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování této kapitoly budete umět:

- posoudit souvislost práva s ekonomikou, kterou jste vybrali ke studiu,
- orientovat se v pramenech práva, použít konkrétní právní normu při aplikaci a na konkrétní problematiku vzniklou v pracovním i soukromém životě, která Vás bude potkávat,
- objasnit pojmy struktura, funkce, druhy, působnost, platnost a účinnost právní normy,
- při uplatňování svých práv a plnění uložených povinností díky získaným znalostem se budete moci zákonnou cestou ochránit.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Právo, právní řád, ústavní pořádek, Ústava České republiky, základní práva a svobody, státní moc, zákon, občan, svobody, povinnost, vymahatelnost.

1.1 Pojem a funkce práva

Právo je systém společenských zákazů, příkazů. Charakteristickým aspektem práva je **pravomoc** příkazy **dávat** a též **vynutit** jejich splnění. Takovou pravomoc nazýváme **státní mocí**. Znakem práva se stává **stát** jako subjekt právotvorný a zároveň jako subjekt

s pravomocí splnění právního příkazu stanovit a zároveň jediný subjekt povoláný k tomu je vynuocovat. Právo je společenský systém stanovených práv a povinností, zákazu a příkazů, které reguluje společenské vztahy ve společnosti s pravomocí uložené povinnosti vynutit. K dosažení konkrétního účelu a v určitém společenském a veřejném zájmu je stát vydávat právní předpisy a stanovit formu vynucení.

1.2 Systém práva

Systém práva představuje **strukturu uspořádání** prvku, kterými jsou právní předpisy. Utváření **odvětví** práva má dva aspekty logický a historický. Z **logicko-systematického** hlediska závisí rozřídění na tom, jaké **kritérium** se použije. Z **historického** hlediska závisí **utváření odvětví** právní vědy na společenských podmínkách, potřebách a zájmech ve vývojové etapě konkrétního státu, na vědeckých tradicích, na stabilizaci jednotlivých disciplín, bývá ovlivněno též pedagogicky.

Právní normy určitého právního řádu můžeme třídit například na **právo hmotné a právo procesní**.

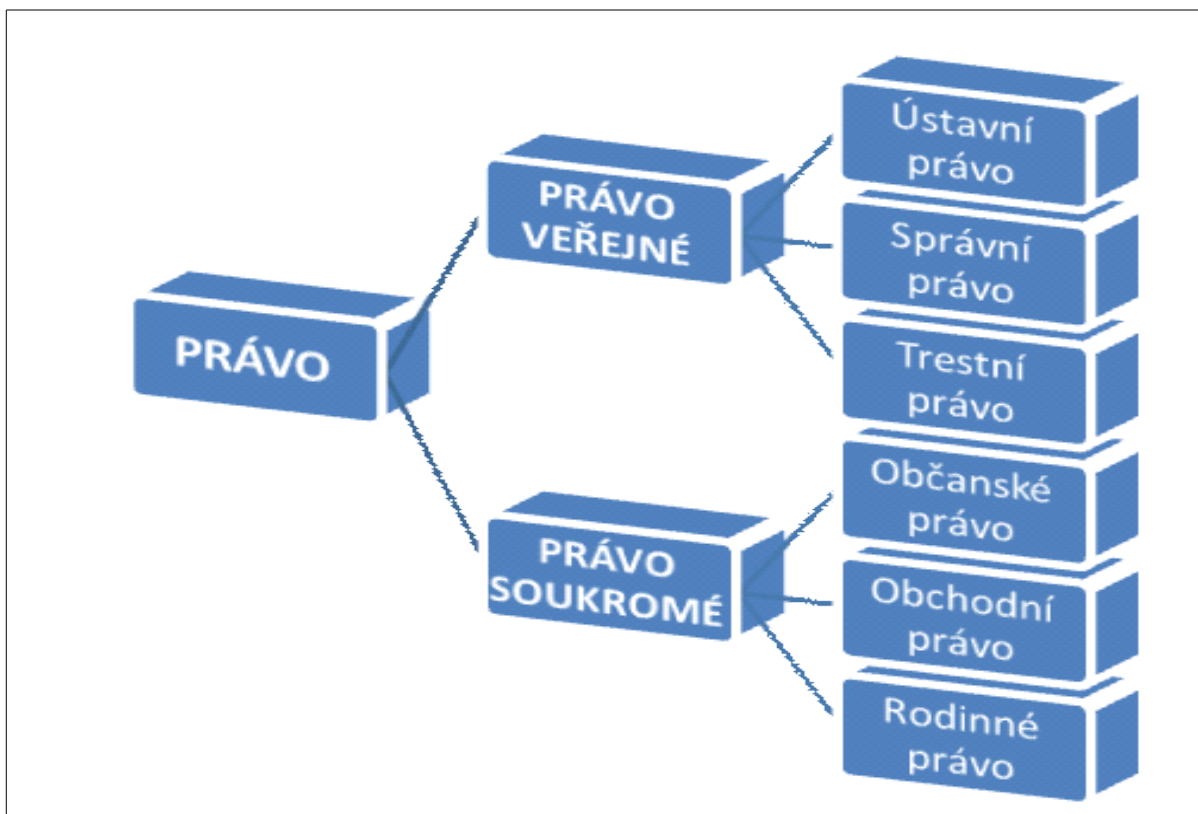
Hmotné právo vyjadřuje obecně právní vztahy, kde **hmotně právní** normy stanoví, jaká **práva a povinnosti** mají jejich adresáti. **Procesně právní** normy stanoví **postup orgánů veřejné moci, při vyřizování oprávněných zájmů a určení povinnosti subjektům** právního vztahů. Výsledkem této činnosti je **vydávání aktu aplikace práva** určitého druhu, určitému subjektu a určité působnosti.

Kontinentální právo lze též třídit mj. na dva podsystemy, a to na právo **veřejné** a právo **soukromé**. Odvětví práva veřejného prezentuje nadřízenost státu a podřízenost ostatních subjektů právního vztahu. V odvětvích soukromého práva mají právní subjekty rovné postavení. Základem práva **veřejného** je právo **ústavní, právo správní, právo finanční, právo sociálního zabezpečení, trestní právo hmotné a procesní**. Stát je zde v roli oprávněného, ostatní subjekty mají postavení povinného. Mezi odvětví **práva soukromého** patří například **občanské právo, obchodní, právo pracovní a právo rodinné**. Existují i právní odvětví smíšená, jako je např. **právo živnostenské**.

Obsahem ústavního práva jsou normy o uspořádání státu, o nejvyšších orgánech státní moci a správy, o základních lidských právech a svobodách aj.

Správní právo, obsahuje normy týkající se organizace a činnosti státního administrativního aparátu ve velmi širokých a rozmanitých oblastech. **Finanční právo** upravuje celou oblast financí státu zejména právní normy státního rozpočtu, daní, poplatků, celního práva aj. **Trestní (hmotné) právo** vymezuje jednání, která je třeba považovat za trestné činy a tresty za ně ukládané. **Trestní (procesní) právo** upravuje procesní postup orgánů činných v trestním řízení. **Živnostenské právo** upravuje podmínky živnostenského podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním.

Občanské (hmotné) právo - obsahem je úprava majetkových vztahů fyzických i právnických osob. **Občanské procesní právo** stanoví postup soudu při projednávání věcí v civilním procesu. **Pracovní právo** upravuje pracovní vztahy a další, které s výkonem práce souvisejí. **Obchodní právo** - normy regulují postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy a vztahy s podnikáním související. **Rodinné právo** upravuje vztahy v manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi a vztahy vznikající při náhradní rodinné péči.

1.3 Velké právní kultury

Z hlediska historie práva se vyvinulo několik **právních systémů**, které se odlišily svými prameny práva. Na tomto místě rozlišíme kontinentálně evropský systém práva, angloamerický systém práva, islámský systém práva.

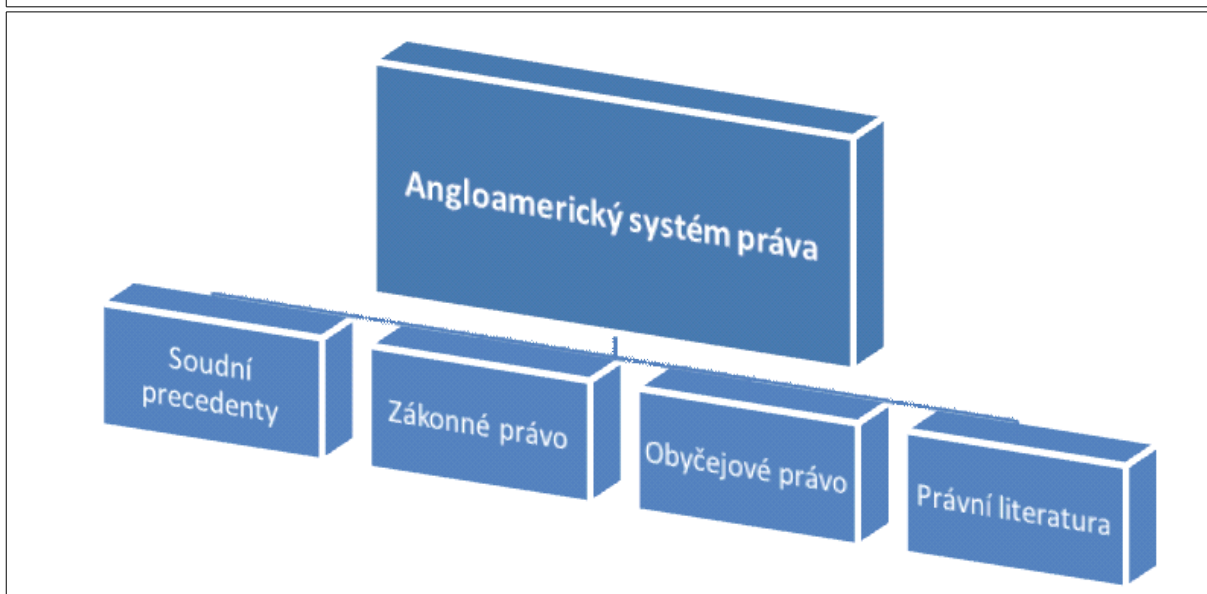
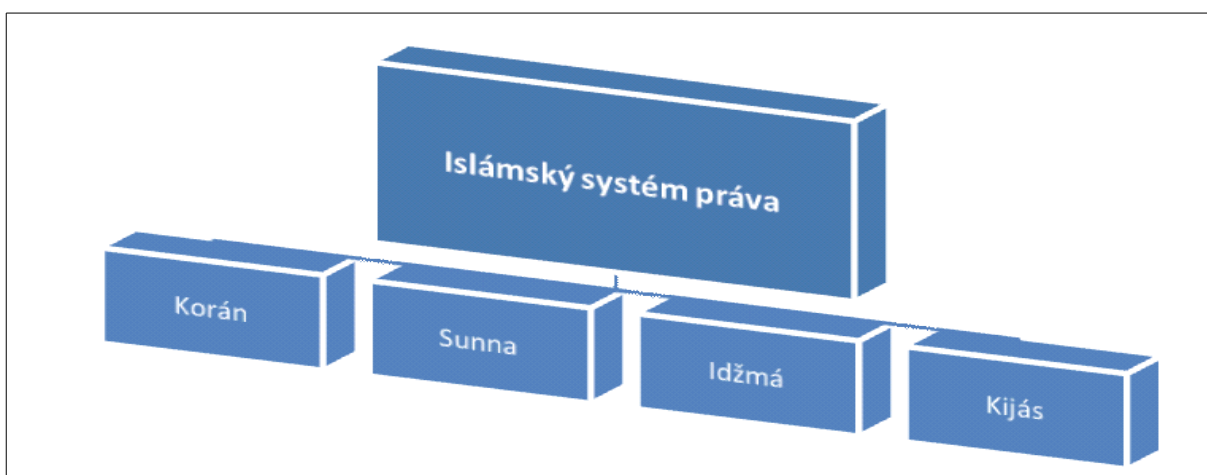
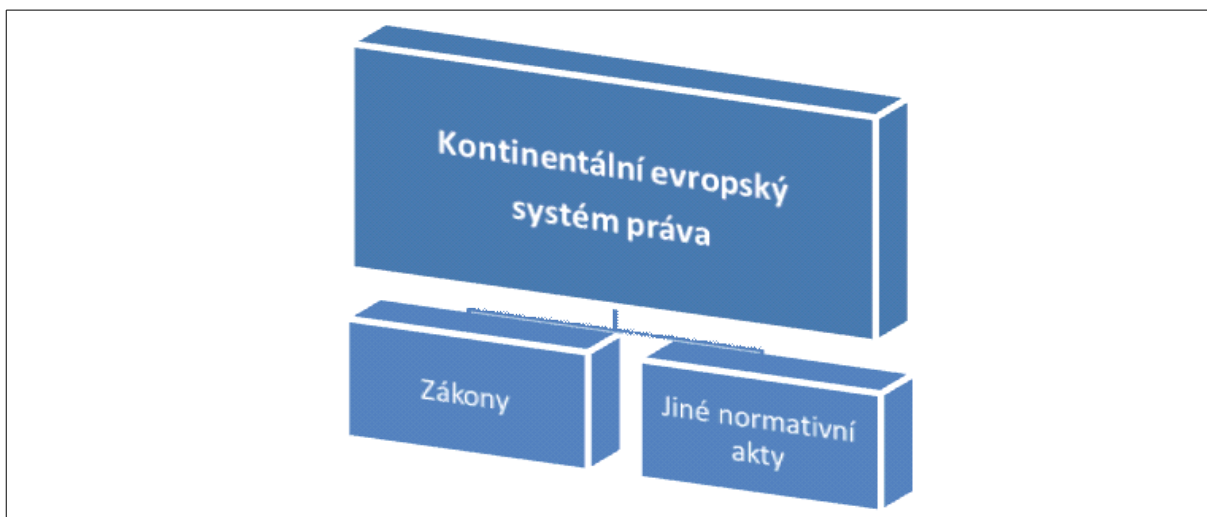
Pro kontinentálně evropský systém práva je charakteristickým pramenem práva je normativní právní akt. Kontinentální systém práva se vyvinul z římského práva a nazývá se tak proto, že vznikl v Evropě (kolébkou je Francie). Typickým pro tento systém je to, že je **systémem psaného práva**.

Angloamerický systém práva se vyznačuje precedenty a právní obyčeje (nepsaným právem). Vznikl v Anglii a v současné době se uplatňuje se kromě Velké Británie vyjma Skotska i v USA.

Islámský systém práva je úzce spjat s islámským náboženstvím, za pramen práva se považuje korán. Jediným zákonodárcem v islámském pojetí je Bůh a jediným islámským božím právem je **šaría**. Pojem islámského práva je abstrakcí.

Evropské nadstátní právo. Spolu s evropskou hospodářskou integrací vzniklo a vyvíjí se tzv. evropské právo. Svou povahou je právem nadstátním. V členských státech Evropských společenství platí z části přímo a zčásti je přejímáno do jejich právních řádů. Evropské právo je právo psané, nevzniklo přirozeným vývojem, ale záměrnou integrační činností. Svým rozsahem zaujímá zatím jen poměrně nepatrnou část spektra právního řádu jednotlivých států. Přesto však v současném světě hraje nikoli nevýznamnou roli a tato jeho role rok od roku vzrůstá.

V typech právních kultur rozeznáváme 4 hlavní druhy pramenů práva: zákony a jiné normativní právní akty, právní obyčeje, soudní precedenty, normativní smlouvy.

1.4 Prameny práva v České republice

Pramen práva je vyjádření práva v konkrétní právní formě. Představuje povinnost a tomu odpovídající oprávnění, stanovené v právní normě. Právní normy jsou obsaženy v takových pramenech práva, které byly vytvořeny oprávněnými orgány státu. Pramenem práva jsou zdroje, z nichž poznáváme obsah práva.

Druhy pramenů práva můžeme dělit podle různých kritérií, zde se budeme věnovat pouze některým. **Materiálním pramenem** práva jsou skutečnosti, které mají vliv na vznik práva, tj. podmínky života společnosti, určité společenské jevy, zájmy, zvyklosti, přesvědčení, historické události, národní vlastnosti aj.

Formálním pramenem práva jsou různá vyjádření skutkové podstaty právní normy. Formálním pramenem práv je právní norma, její vnější forma vyjádření práva v podobě zákona, vyhlášky, nařízení, směrnice apod.

Druhem pramenů práva je právo psané a nepsané. Nositelem norem psaného práva je v právu právní norma (**právní předpis**). Zemí zákonného tj. psaného práva je též Česká republika a byla jí od svého vzniku roku 1918 Československá republika.

Právo nepsané, prameny nepsaného práva jsou **soudní a správní precedenty** (precedenční právo, soudcovské právo), **právní obyčej, ekvita a rozum** (spravedlnost).

V typech právních kultur rozeznáváme 4 hlavní druhy pramenů práva: **zákony a jiné normativní právní akty, právní obyčeje, soudní precedenty, normativní smlouvy.**

Zákony a jiné normativní akty jsou výsledky činnosti příslušných orgánů státu obsahujících pravomoci schvalovat právní normy v mezích jejich působnosti a vymezovat jejich plnění.

Právní obyčej (obyčejové právo, zvykové právo), je pramenem práva za předpokladu splnění dvou aspektů. **Dlouhodobý se opakující způsob určitého chování lidí s konkrétním obsahem na určitém území** a k tomu odpovídající povědomí o jeho zachovávání a závaznosti, a ochota státního orgánu aplikovat obyčejová pravidla, za jejich porušení uplatnit státní donucení.

Precedentem je individuální právní akt státního orgánu řešený poprvé, a toto první rozhodnutí se stává obecně závazným. Ve společnosti rozhodnutí soudu a správních orgánů doznávají určitého respektu. Pro budoucí případy stejného druhu je státní orgán tímto prvním rozhodnutím v řízení vázán. Ve Velké Británii jsou precedenty právně závazné pro rozhodnutí Sněmovny lordů. První rozhodnutí soudu (**soudní precedent**) popř. správního orgánu (**správní precedent**) ve věci se stává pramenem práva.

Normativní smlouva se stává pramenem práva, když její **ustanovení jsou obecná a regulují závazně celou skupinu právních vztahů stejného druhu a určeného počtu.** Normativní smlouvy jsou hlavním pramenem mezinárodního práva.

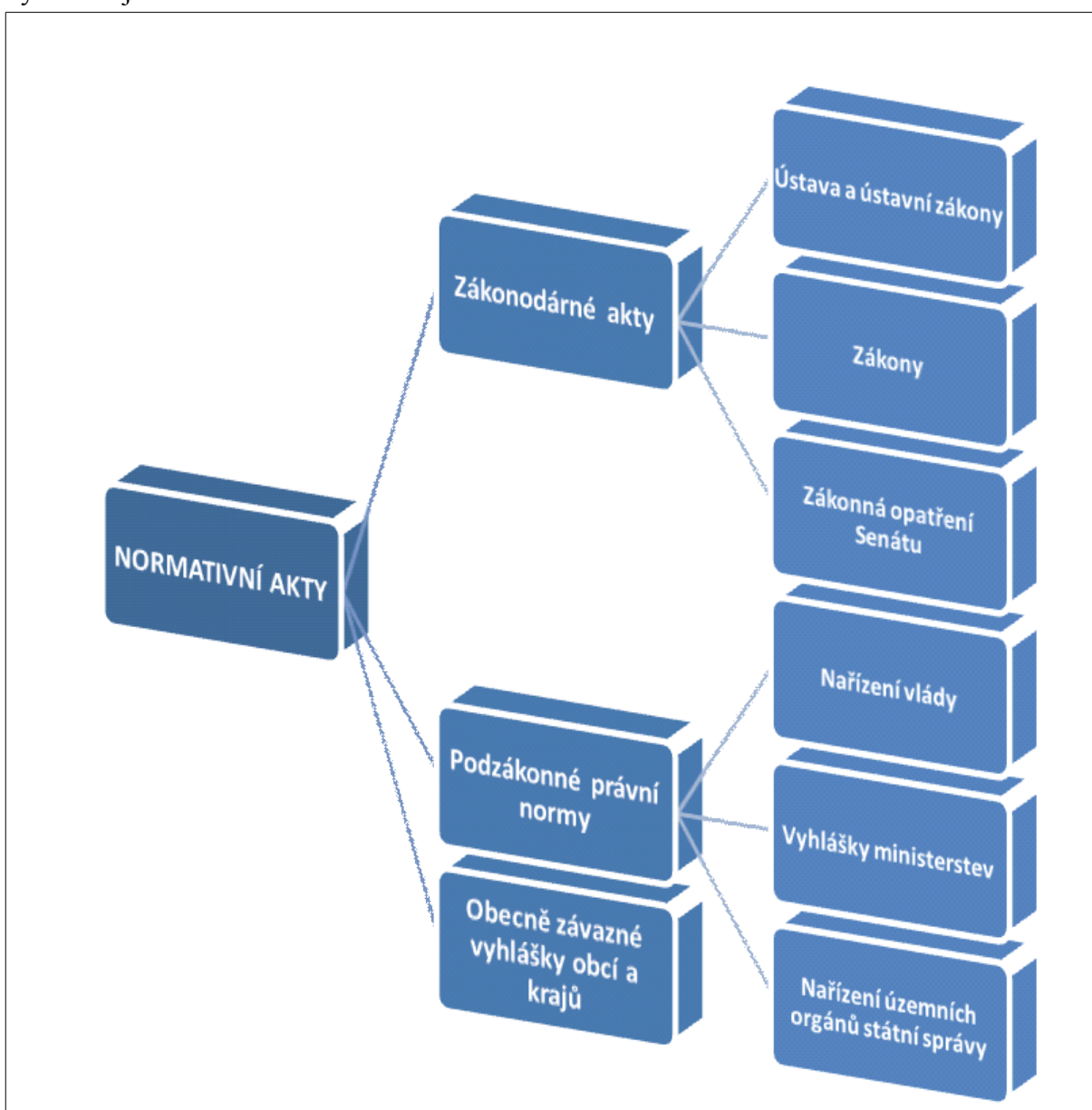
V České republice prameny práva jsou normativní akty, mezinárodní smlouvy a rozhodnutí Ústavního soudu.

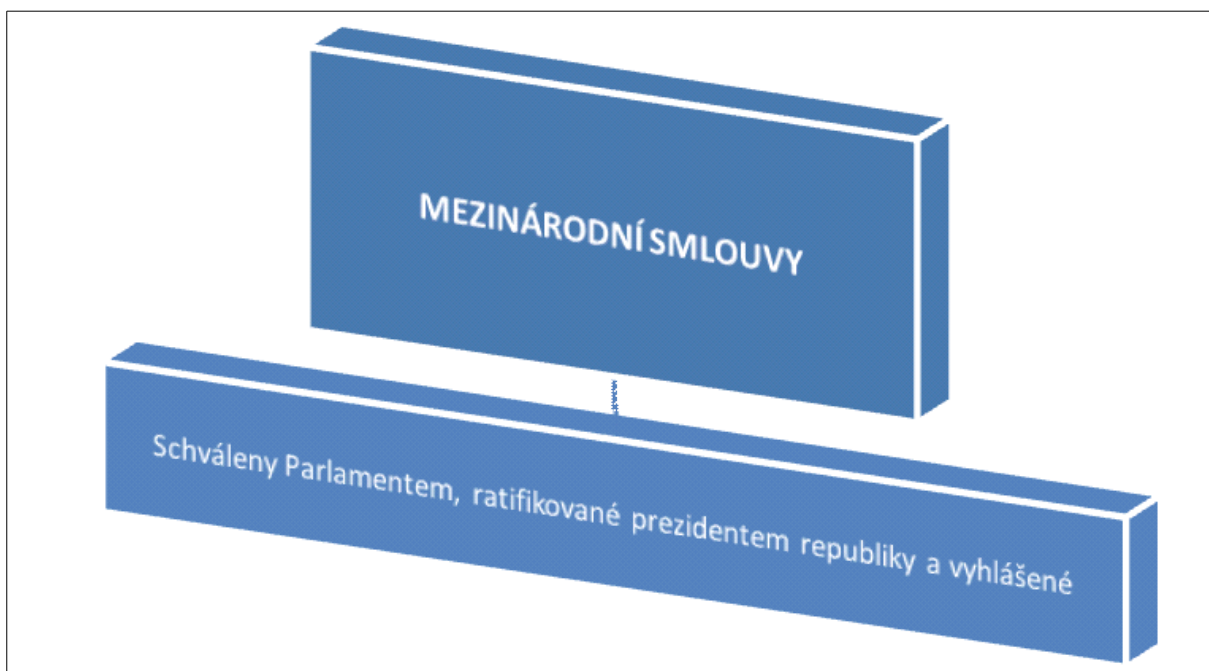
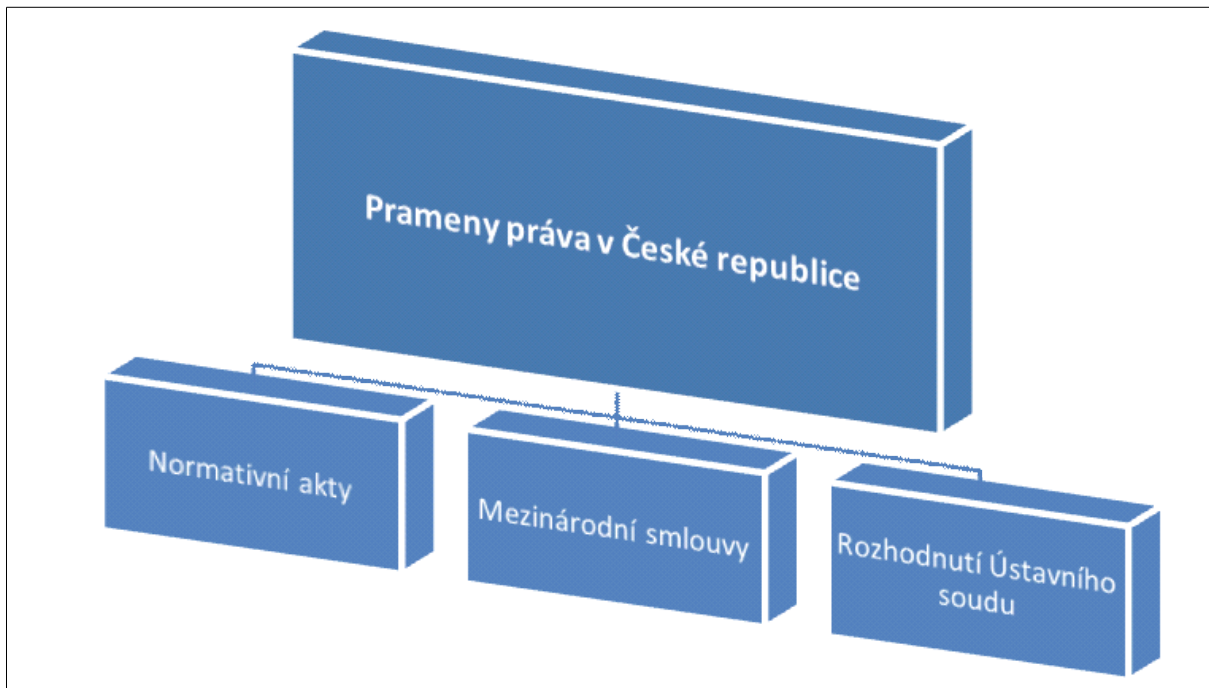
Zákony a jiné normativní akty jsou výsledky normotvorné činnosti státních orgánů, které jsou všeobecně závazné. Podrobně v rozhodovacím procesu viz kapitola 2 Ústavní právo. Normativními akty jsou **zákonodárné akty** například ústava, ústavní zákony, zákony,

normativní akty výkonných orgánů (tzv. podzákoné právní předpisy) a **vyhlášky orgánů územní samosprávy** (obcí, krajů).

Mezinárodní smlouvy jsou pramenem vnitrostátního práva České republiky, pokud jsou schváleny Parlamentem České republiky, jsou ratifikovány a vyhlášeny ve **Sbírce mezinárodních smluv České republiky**. Sjednávání a jejich ratifikace se řídí Ústavou a zákonem. Mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu České republiky mají přednost před zákonem.

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti. Rozhoduje například o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou. Rozhodnutí, které se nazývají **nálezy** jsou normativním aktem a **mají stejnou právní sílu jako zákon**. Vyhlášují se ve Sbírce zákonů České republiky, den vyhlášení je den účinnosti.

1.5 Právní norma

Právní norma je **obecně závazné pravidlo chování stanovené, vynutitelné a sankcionované státní mocí**. Právní normou je chráněno právo a oprávněné zájmy subjektů právního vztahu ve státě. Splnění uložené povinnosti subjektům z právní normy je zajišťováno státním donucením.

Právní norma představuje pravidlo chování, které spočívá v příkazu, zákazu nebo dovolení. Právní norma **tvoří základní prvek právního řádu**, vyznačuje se určitými znaky, kterými se odlišuje od jiných norem lidského chování, například od pravidel společenské morálky.

1.5.1 Znaky a struktura právní normy

Formálními znaky se zabývá věda ústavního práva. Jsou jimi **přijetí právní normy oprávněným subjektem** (v našich podmínkách Parlament České republiky), v určité formě stanovené státem a zákonem předepsána **publikace** právní normy(v našich podmínkách je Sbírka zákonů České republiky). **Veřejné vyhlášení právní normy** je podmínkou její platnosti.

Materiálními znaky právní normy jsou její **regulativnost, právní závaznost, obecnost a vynutitelnost státní mocí**.

Regulativní znak právní normy je pevně vymezen státem. Vyplyvá z jejího charakteru jako společenského regulativu. Právní norma je právotvorným subjektem vydávána, aby ve společnosti něco regulovala. Předmět, o němž se právní norma vyslovuje, že má být, musí být regulovatelný.

Závaznost právní normy vyplývá přímo z její společenské podstaty. Kdyby byly uznány i právní normy nezávazné, tj. takové, které pouze doporučují či radí apod., redukoval by se rozdíl mezi právními normami a jinými společenskými normami pouze na výše uvedené formální znaky a ztratila by se z nich jejich společenská podstata. Právní závaznost je definičním znakem právní normy, kdyby nějaký právní předpis vyjadřoval pravidlo lidského chování a splňoval by přitom všechny formální znaky právního předpisu, ale nestanovil pravidlo závaznosti chování, nebyla by tato norma normou právní.

Obecnost právní normy znamená obecnost co do předmětu právní úpravy, i obecnost co do subjektu právní normy. Obecností co do předmětu se rozumí to, že právní norma **obecně vymezuje svou skutkovou podstatu**, znamená to, že nikdy nemůže řešit určitý konkrétní případ. Kdyby tak nějaký právní předpis činil, nebylo by jeho ustanovení právní normou, ale byl by to vydaný individuální akt (například správní akt vydání stavebního povolení k výstavbě rodinného domu stavebním úřadem).

Z požadavku obecnosti právní normy co do jejích subjektů však zároveň vyplývá, že **nemůže být adresována jmenovitě** určitému vojákovu nebo určitému advokátovi, určité obchodní společnosti, státnímu fondu.

Znakem právní normy je její **vynutitelnost státní mocí**. Tento definiční znak je spojen s právní závazností právní normy. Právní závaznost je v právní normě samé, vyplývá z její společenské podstaty. Spočívá v tom, že **právní norma stanoví právní povinnost** svému adresátovi a neponechává v tomto případě jeho vůli, jak se má zachovat v dané situaci. Z možných chování vybírá jedno (nebo alternativně některá) a stanoví je jako povinné. Chování subjektu, které je v rozporu s uloženým chováním, k němuž byl povinen, je protiprávní, došlo k porušení práva.

Každá právní normy má svou vnitřní strukturu a tím i své vlastní strukturální části. **Ve vztahu k právnímu řádu** jako celku je jeho **částí základní**. Právní normy představují základ právního řádu státu.

Ve vnitřní struktuře se právní norma člení na podmiňující část a část podmíněnou, na hypotézu, dispozici a sankci, nebo na jednotlivé v ní obsažené normativní modality tj. Konkrétně to budou příkazy, zákazy nebo též dovolení. Tradičně se za prvky právní normy považují **hypotéza, dispozice a sankce**. Hypotéza tvoří podmiňující skutková část, **dispozice**, je normativní částí právní normy, která vyjadřuje, co má být, nastane-li hypotéza. **Sankce** je další podmíněnou část, která vyjadřuje, co má být, nastane-li hypotéza a nebude-li splněna dispozice. Z uvedených prvků právní normy, **může chybět hypotéza a sankce**, chybět však nemůže dispozice, ta je sama skutečnou právní normou, tj. příkazem, že něco má být.

Hypotéza stanoví **podmínky**, na základě kterých se uplatní pravidlo chování obsaženo v dispozici. Příkladem nám poslouží ustanovení § 151 odst.1, písm. b) občanského zákoníku, kde je uvedeno, že zástavní právo vzniká na základě písemné smlouvy, dědické dohody nebo ze zákona.

Dispozice obsahuje **pravidlo chování**, stanoví práva a povinnosti komu a jaká konkrétní práva a povinnosti subjektů právního vztahu pro případ, že nastaly skutečnosti stanovené v hypotéze právní normy. Například podle ustanovení § 151 odst. 4 písm. b) občanského zákoníku, ve smlouvě o zřízení zástavního práva se musí určit předmět zástavního práva, pohledávka, kterou zabezpečuje, nebo podle ustanovení § 151 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku, zástavní věřitel je povinen svěřenou mu zástavu pečlivě opatrovat, chránit jí před poškozením ztrátou a zničením.

Sankce je **důsledek nesplnění povinnosti** stanovené v dispozici právní normy, tj. újma, která hrozí tomu, kdo má odpovědnost a nerespektoval povinnost uloženou právní normou. Například podle ustanovení § 544 odst. 1 občanského zákoníku, sjedná-li strany pro případ porušení smluvní povinnosti smluvní pokutu, je účastník, který tuto povinnost poruší zavázán pokutu zaplatit, i když oprávněnému účastníku porušení povinnosti nevznikne škoda. Existují **právní normy, které sankce neobsahují**, ani obsahovat nemohou, například **zákon o státním rozpočtu**, mezinárodní smlouva.

1.5.2 Druhy právní normy

V průběhu tisíciletí lidská kultura v oblasti právního myšlení vytvořila různé **druhy právních norem**, tyto se staly **nástrojem právní regulace lidského chování**. Mezi hlediska třídění patří postavení právní normy v systému právní regulace, podle rozsahu upravovaných vztahů, podle způsobu vyjádření obsahu normy, její struktury, aplikované právně normativní modality, vztahů vůle adresátů a dispozice právní normy. Mezi základní třídění právních norem patří třídění podle **právní síly**, podle **teritoriálních hledisek**, podle **povahy hypotézy**, podle **povahy stanovených pravidel**.

Právní silou se rozumí taková vlastnost právní normy (právního předpisu), která ji činí nadřazenou jiné právní normě. Zavazuje právně své adresáty, tj. ukládat jim právní povinnosti.

Absolutní právní sílu, mají právní normy různé úrovně, tj. právní úrovně nejvyšší a nižší právní síly (u nás mají nejvyšší právní sílu jen ústavní zákony).

Relativní právní silou rozumíme vzájemný vztah právních norem, v němž platí, že právní norma nižší právní síly nesmí odporovat právní normě vyšší právní síly.

Podle **absolutní** právní síly se v českém právním řádu rozlišují právní předpisy **primární** (zákonné), jimiž jsou ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu. Ústava a ústavní zákony mají nejvyšší právní sílu.

Sekundární právní normy (podzákonné), jimiž jsou například nařízení vlády, právní vyhlášky vydávané ministerstvy popř. jinými správními ústředními úřady a obecně závazné vyhlášky vydané orgány územní samosprávy.

Podle **relativní** právní síly jsou to právní normy **originární** (původní) a právní normy **derivativní** (odvozené, delegované), které mohou být vydávány jen na základě právní normy originární a k jejímu provedení. Právní předpisy **originární jsou** právní předpisy prvotní, tedy zákony.

Právní předpisy **derivativní** jsou (odvozené, delegované) nařízení vlády, vyhlášky a jiných ústředních správních úřadů.

Podle územně organizační struktury se právní předpisy třídí ve složených státech typu federace. V těch existuje zákonodárná pravomoc federální (spolková) a zákonodárná pravomoc členských států (zemí, kantonů, provincií atd.). Pravomoc vydávat právní předpisy je buď výlučná, znamená to, že úprava některých věcí náleží výlučně do pravomoci federace a některých do výlučné pravomoci členských států.

V unitárním státě (nebo v členském státě státu složeného) je územní organizační struktura státu kritériem rozdělení právních předpisů na **celostátní** a **lokální**. **Lokálními označíme právní předpisy orgánů územní samosprávy**. V jejich vztahu platí požadavek souladu lokálních právních předpisů s celostátními právními předpisy.

Podle povahy své hypotézy se právní normy dělí na **obecné a speciální**. Toto rozlišování vyplývá z vnitřní struktury jevů označených hypotézou právní normy a z potřeby na jeden, nebo jenom na některé z jejích komponentů vázat jiný právní následek. Příkladem vztahu obecné a speciální právní normy jsou obecná ustanovení § 43 a násl. občanského zákoníku, o smlouvě, **obecná ustanovení** § 663 a násl. o smlouvě nájemní, **speciální ustanovení** téhož zákoníku o nájmu bytu (§ 685 a násl.). Ve vzájemném vztahu obecné a speciální normy má **přednost** při použití vždy **norma speciální**.

Rozlišení mezi právními normami **kogentními a dispozitivními** souvisí se základním znakem **právní normy** a to vynutitelnosti.

Kogentní (kategorické) normy zavazují subjekty bezvýhradně. Kogentními právními normami jsou upraveny právní vztahy důležitého významu. Právní normy kogentního charakteru najdeme v oblasti ústavního, správního, trestního i procesního práva tedy práva veřejného.

Z povahy **dispozitivních** právních norem vyplývá, že účastníci právního vztahu mají na vůli, jak upraví svá práva a povinnosti. Dispozitivní právní normy jsou typické pro právo soukromé, například právo občanské, obchodní.

Podle normativní modality obsažené v právní normě lze normy členit na **přikazující, zakazující a dovolující**. Příkladem je ustanovení § 524 občanského zákoníku, podle níž věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému, zároveň přikazuje dlužníkovi, aby toto postoupení pohledávky strpěl, a každému zakazuje, aby věřiteli v možnosti postoupení pohledávky bránil.

1.5.3 Platnost, účinnost a působnost právní normy

Právní předpisy nabývají platnosti dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů České republiky. Dnem vyhlášení právního předpisu je den rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů České republiky, uvedený v jejím záhlaví. Platností právní normy se rozumí skutečnost, že se stala součástí platného právního řádu.

Ze zákona č. 309/1999 Sb., o **Sbírce zákonů** a o **Sbírce mezinárodních smluv** ve znění pozdějších změn, vyplývá, že ve Sbírce zákonů se vyhláší uveřejněním jejich plného znění **ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády, právní předpisy** vydávané ministerstvy, jinými ústředními správními úřady a Českou národní bankou, které se označují názvem „**vyhláška**“.

Ve **Sbírce mezinárodních smluv** se vyhláší sdělením Ministerstva zahraničních věcí platné **mezinárodní smlouvy**, jimiž je Česká republika vázána, oznámení o výpovědi mezinárodních smluv, rozhodnutí přijatá mezinárodními orgány a orgány mezinárodních organizací, jimiž je Česká republika vázána. Mezinárodní smlouvy se vyhláší uveřejněním jejich plného znění.

Každá z částek Sbírky zákonů (Sb.) a Sbírky mezinárodních smluv (Sb. m. s.) obsahuje v záhlaví, vedle názvu, velký státní znak, kalendářní rok ve kterém je vydána, a datum, v němž je rozeslána. Sbírka zákonů se vydává v postupně číslovaných částkách označených pořadovými čísly, jejichž řada se uzavírá na konci každého kalendářního roku. Číslování stran Sbírky zákonů se provádí od počátku kalendářního roku v souvislé řadě, která se uzavírá na jeho konci.

Ochrana názvu a citace. Název „**Sbírka zákonů**“ je dovoleno užívat pouze pro označení Sbírky zákonů. Při citaci právních předpisů a dalších právních aktů, vyhlášených ve **Sbírce zákonů, se užívá zkratky „Sb.“**. Název „**Sbírka mezinárodních smluv**“ je dovoleno užívat pouze pro označení Sbírky mezinárodních. Při citaci mezinárodních smluv, oznámení o výpovědi mezinárodních smluv a rozhodnutí mezinárodních orgánů a vyhlášených ve **Sbírce mezinárodních smluv, se užívá zkratky „Sb. m. s.“**

Sbírku zákonů a Sbírku mezinárodních smluv vydává, zajišťuje její tisk a distribuci Ministerstvo vnitra. Právní předpisy a další právní akty se vyhláší neprodleně, nejpozději do 30 dnů ode dne jejich doručení Ministerstvu vnitra. **Za formální správnost textů právních předpisů a dalších aktů státních orgánů předaných k vyhlášení ve Sbírce zákonů odpovídá ten, kdo je Ministerstvu vnitra předložil. Za správnost textů mezinárodních smluv, oznámení o výpovědi mezinárodních smluv a o jiných skutečnostech důležitých pro provádění jednotlivých mezinárodních smluv nebo rozhodnutí mezinárodních orgánů a organizací, jakož i za správnost jejich překladu do českého jazyka předaných k vyhlášení ve Sbírce mezinárodních smluv odpovídá příslušné ministerstvo nebo jiný příslušný ústřední správní úřad nebo Česká národní banka.**

Platnost mezinárodní smlouvy se řídí mezinárodním právem, proto je odkaz na prováděcí zákon spojen pouze s úpravou způsobu jejího vyhlášení, a to vyhlášení nejen mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu, ale každé mezinárodní smlouvy.

Účinností právní normy se rozumí skutečnost, že se stala závaznou pro své subjekty, kterým vznikají práva a povinnosti. Účinností nabývá právní norma v den, který příslušný právní předpis uvádí. Mezi dnem, kdy se právní předpis stal platným a kdy nabyl účinnosti může uplynout určitá doba, která se nazývá legisvakance. Doba legisvakance může být různá,

např. německý občanský zákoník (BGB) byl přijat roku 1896 a účinnosti nabyl dne 1. ledna 1900.

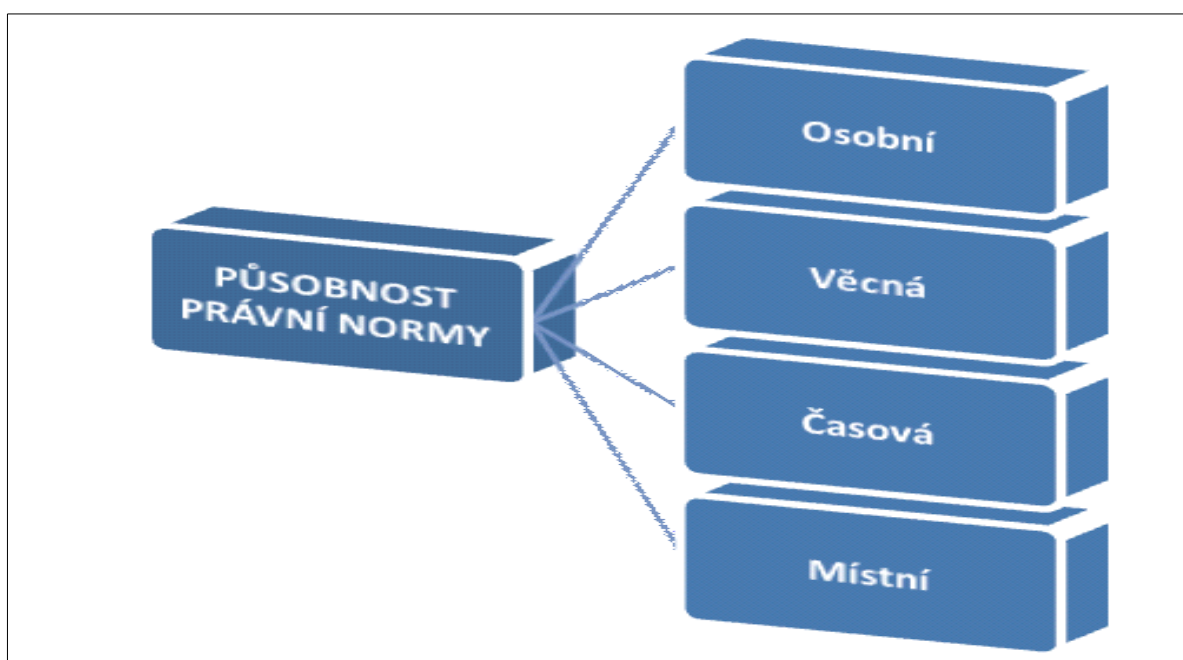
Působnost právního předpisu rozlišujeme na **osobní, věcnou, časovou a místní. Osobní působnost**, odpovídá na otázku, pro které subjekty právní předpis platí. Tato působnost má dvojí aspekt, řeší otázku platnosti právního předpisu pro cizí státní příslušníky a pro vlastní státní příslušníky v cizině a též to, zda je právní předpis adresován komukoli, anebo jen určitým skupinám subjektů, např. podnikatelům, vojákům, advokátům, atd..

Zvláštní místo osobní působnosti má problematika **imunit a exempcí**. Na určitý, zákonem taxativně vymezený okruh osob se působnost některých právních norem nevztahuje. Například u diplomatického představitele jiných států (diplomatická imunita) nelze uplatnit působnost některých norem českého práva (zejména norem trestních). **Exempce** je vynětí osob z působnosti zákona. Například v trestním právu nelze po dobu trvání exempce některé osoby trestně stíhat (soudce Ústavního soudu).

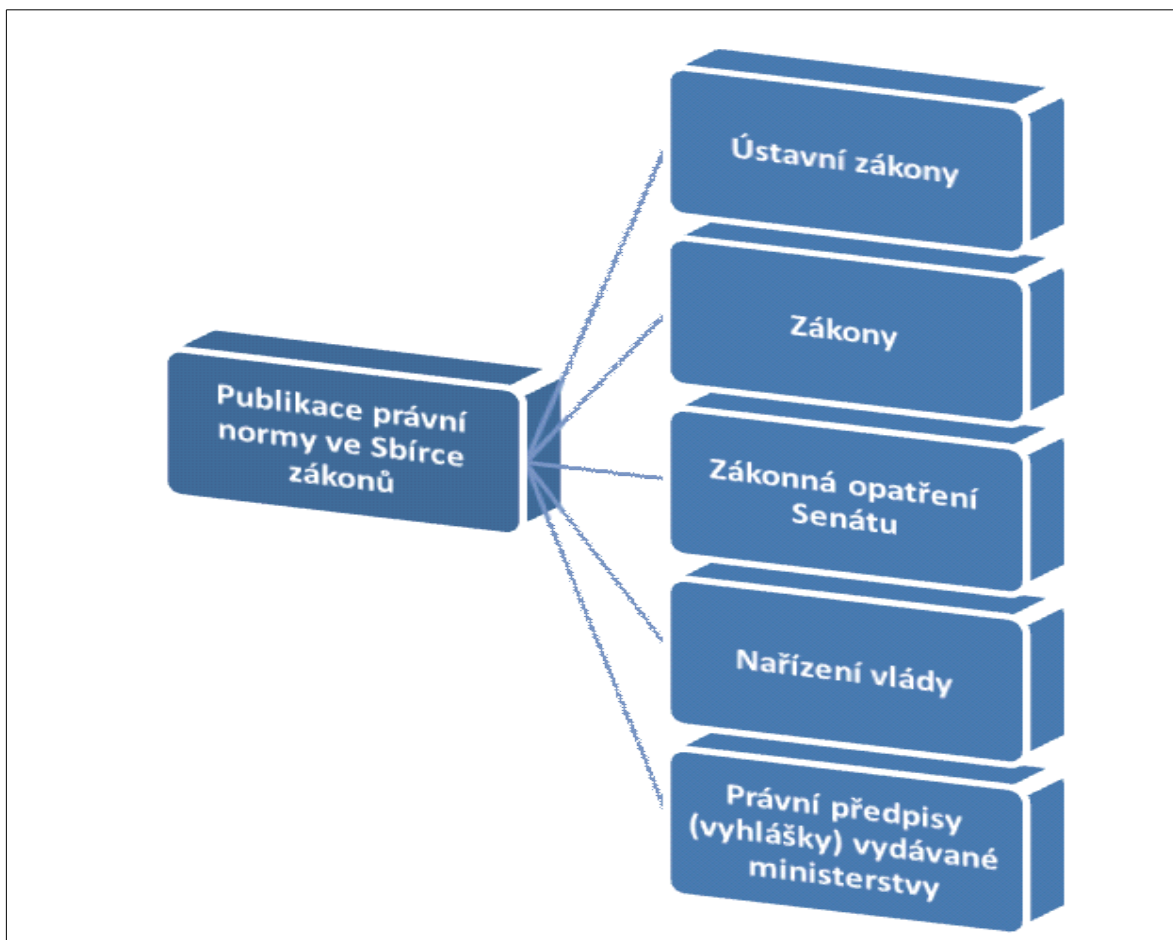
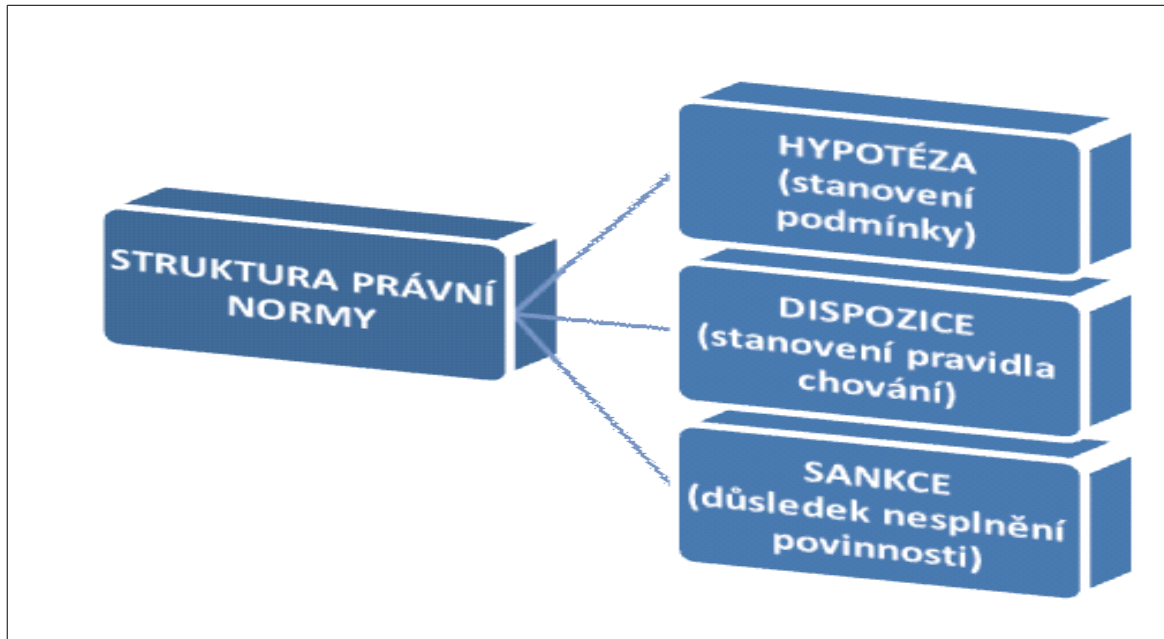
Věcnou působnost najdeme v předmětu právního předpisu, ten má podobu věci, a pokud to jejich povaha připouští, práva nebo jiné majetkové hodnoty. Například předmětem občanskoprávních vztahů může být též koupě bytu nebo nebytového prostoru. Podstata věci je dána její hmotnou povahou a samostatnou existencí. Dělení na **věci movité** nebo **nemovité** má právní význam. Nemovitostmi jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem. Ostatní věci, které nelze zařadit pod pojem nemovitostí jsou věcmi uplatněním.

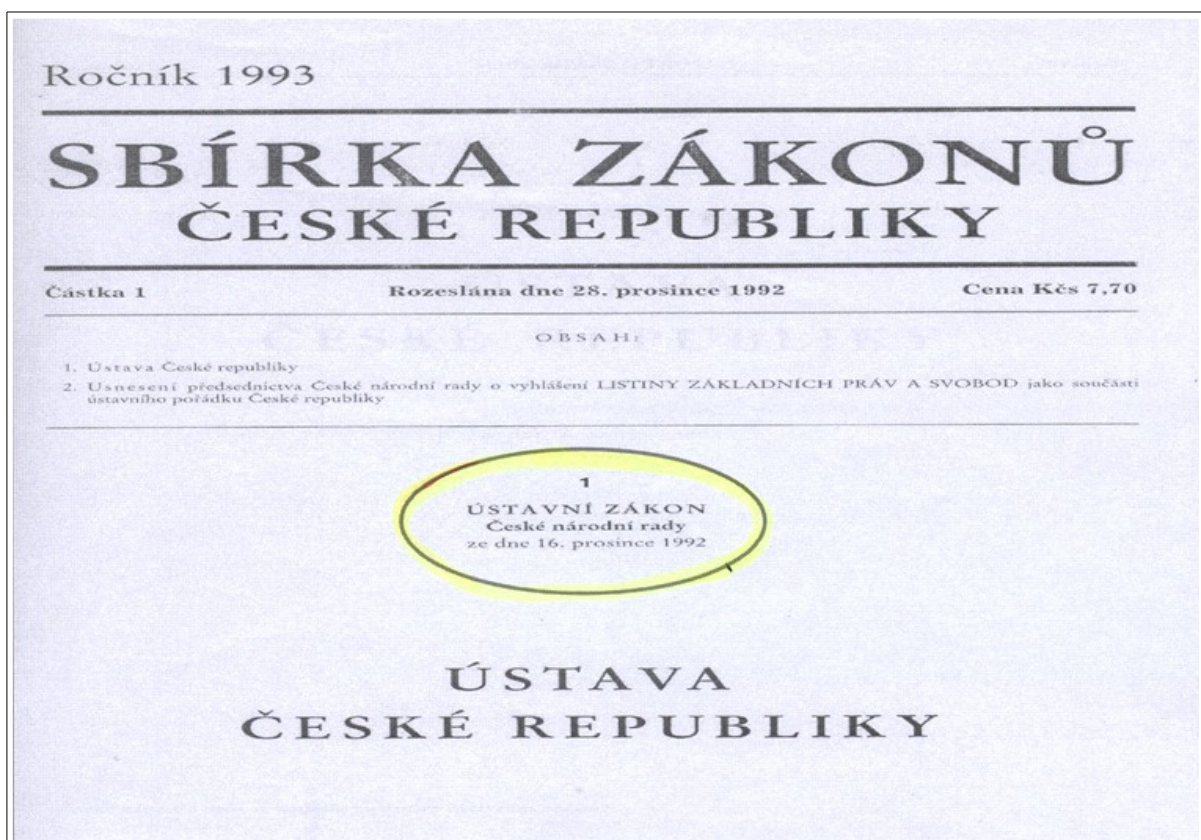
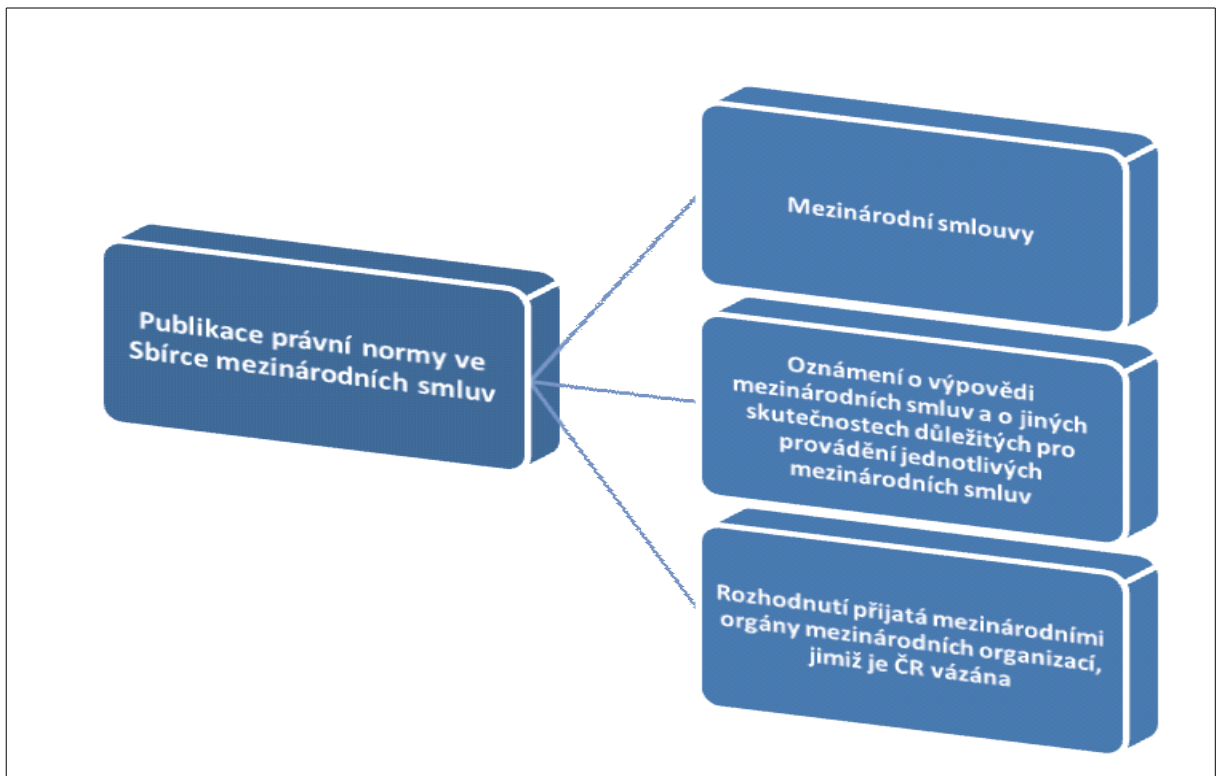
Působnost právní normy v čase je ohraničena určením od kdy do kdy, podle ní společenské vztahy mají být upravovány. Čas, ve kterém právní norma nabyla **platnost**, nemusí spadat v jedno s časem, ve kterém nabývá účinnosti. Počátek **časové působnosti** může být stanoven až po určitém čase od okamžiku, kdy nabyla platnosti (u zákonů, kde je potřeba, si právní úpravu osvojit dříve, než norma nabude účinnosti). Například správní řád, ten

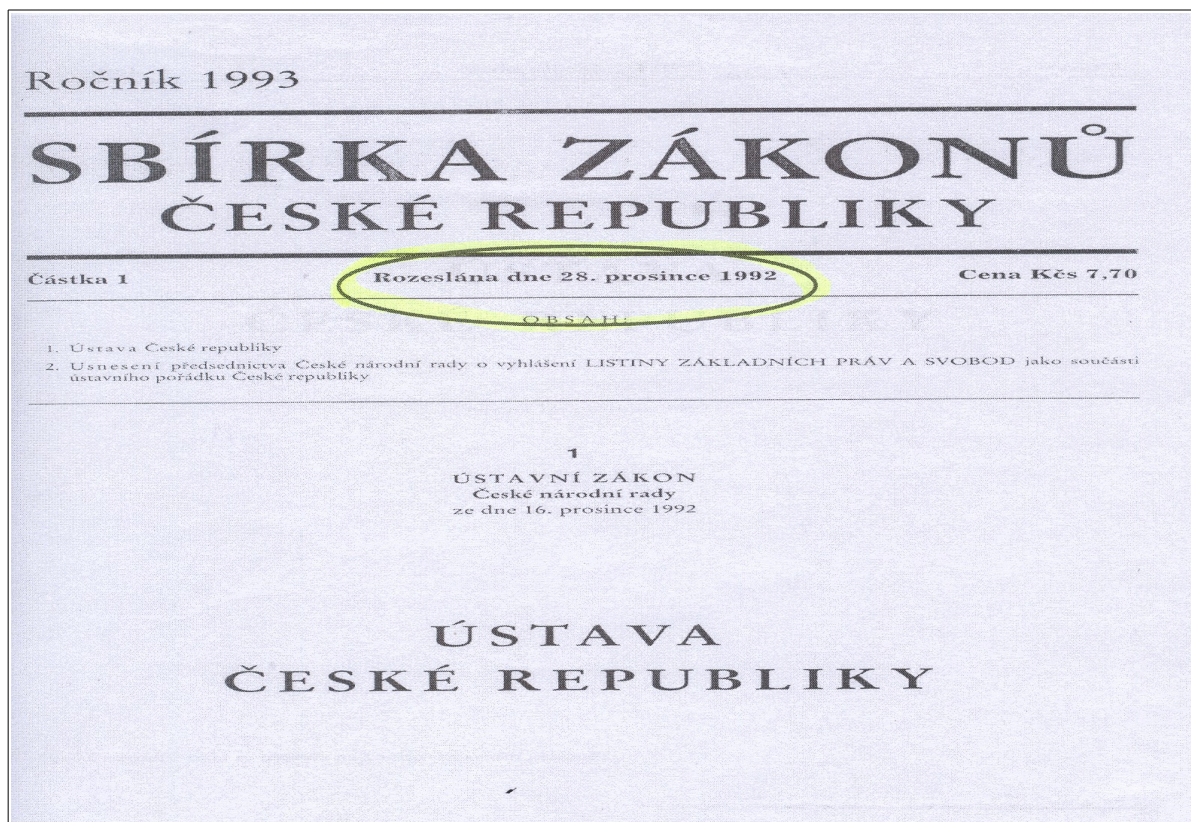
Prostorová (místní) působnost právní normy se vztahuje k místu celého území, tj. v hranicích území státu, vzdušný prostor, pod i nad povrchem státního území (za součást státního území považujeme sídlo zastupujícího úřadu, diplomatické mise v cizích státech).

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PRÁVA, PRAMENY PRÁVA

Strana 16	Sbírka zákonů č. 1/1993	Částka 1
-----------	-------------------------	----------

Čl. 107	Čl. 111
(1) Zákon o volbách do Senátu stanoví, jakým způsobem se při prvních volbách do Senátu určí třetina senátorů, jejichž volební období bude dvouleté, a třetina senátorů, jejichž volební období bude čtyřleté. (2) Zasedání Senátu svolá prezident republiky tak, aby bylo zahájeno nejpozději třicátý den po dni voleb; neučiní-li tak, sejde se Senát třicátý den po dni voleb.	Soudci všech soudů České republiky vykonávají funkci soudce ke dni nabytí účinnosti této Ústavy se považují za soudce jmenované podle Ústavy České republiky.
Čl. 108	Čl. 112
Vláda České republiky jmenovaná po volbách v roce 1992 a vykonávající svou funkci ke dni účinnosti Ústavy se považuje za vládu jmenovanou podle této Ústavy.	(1) Ústavní pořádek České republiky tvoří tato Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony přijaté podle této Ústavy a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění Československé socialistické republiky a České národní rady upravující státní hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté po 6. červnu 1992. (2) Zrušují se dosavadní Ústava, ústavní zákon o československé federaci, ústavní zákony, které je měnily a doplňovaly, a ústavní zákon České národní rady č. 67/1990 Sb., o státních symbolech České republiky. (3) Ostatní ústavní zákony platné na území České republiky ke dni účinnosti této Ústavy mají sílu zákona.
Čl. 109	Čl. 113
Do doby zřízení státního zastupitelství vykonává jeho funkce prokuratura České republiky.	Tato Ústava nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1993.
Čl. 110	
Do 31. prosince 1993 tvoří soustavu soudů též vojenské soudy.	
Uhde v. r. Klaus v. r.	

SHRNUTÍ KAPITOLY

Právo je společenský systém, které pomocí příkazů, zákazu, dovození reguluje společenské vztahy ve společnosti. K dosažení konkrétního účelu a v určitém společenském, veřejném zájmu, vydává právní předpis, ve kterém určuje práva a povinnosti subjektů.

Pramenem práva jsou zdroje, z nichž společnost poznává obsah práva. Pramen práva reprezentuje oprávnění a tomu odpovídající povinnost subjektů, stanovenou a vynutitelnou státní mocí

Druhy pramenů práva jsou strukturovány například z hlediska historického vývoje na materiální a formální pramen práva, dále pak právo psané a právo nepsané. Prameny práva se v různých světových kulturách odlišují a tyto pak řadíme do jednotlivých právních kultur **kontinentálně evropský právní systém**, který je charakterizován právem psaným, například okruhem práva francouzského, rakouského, německého aj., **angloamerickým právním systémem**, který je právem nepsaným, precedenty a právními obyčeji, **islámský systém** pak náboženstvím, zde pramenem právem je korán.

Kontinentální systém právní kultury zahrnuje prameny práva České republiky. Prameny práva České republiky jsou normativní akty vydávané příslušnými orgány, mezinárodní smlouvy schvalované Parlamentem České republiky a rozhodnutí (nálezy Ústavního soudu).

Právní norma (právní předpis) je základním prvkem celého právního řádu státu. Její dominantní postavení vyjadřuje definice, **obecně závazné pravidlo chování stanovené, vynutitelné a sankcionované státní mocí**. Z této definice je patrná funkce právní normy **regulace** chování, **kontroly** dodržování vytyčených cílů a neposlední řadě **výchovy** tj. v motivaci jedince i celé společnosti k dodržování právního řádu státu. Každá právní norma má svoji vnitřní strukturu, její vnitřní členění se skládá z části podmiňující a podmíněné, a to hypotézy, dispozice a sankce.

OTÁZKY

1. Definujte pojem právo.
2. Vyjmenujte prameny práva České republiky.
3. Co můžete uvést ke kontinentálnímu právu?
4. Definujte pojem právní norma.
5. Jaké znaky právní normy znáte?
6. Strukturu právní normy tvoří dispozice, uveďte podrobnosti.
7. Co rozumíte pod pojmem účinnost právní normy?